

Đơn kim, còn gọi là Quý
châm thảo, Tam điệp
quỷ châm thảo, tên
khoa học *Bidens pilosa* L., thuộc
họ Cúc - Asteraceae. Cây mọc
phổ biến khắp các tỉnh thành
trong nước ta, rất dễ tìm.

Đơn kim là cỏ dại, thân thảo,
sống hàng năm cao 0,3 - 1 m. Mọc
đứng, phân nhánh nhiều; thân và
cành có rãnh chạy dọc; khi già
màu nâu tím; thân non có lông.
Lá mọc đối, cuống dài, đơn hay
thường có 3 lá chét hình trứng
thuôn dài 3 - 6 cm, rộng 1,5 - 2
cm, mặt trên ráp, mép khía răng
cưa. Cụm hoa hình đầu ở nách lá

Đơn kim (Quý
châm thảo)-
*Bidens
pilosa* L.

Ảnh: PHAN ĐỨC BÌNH

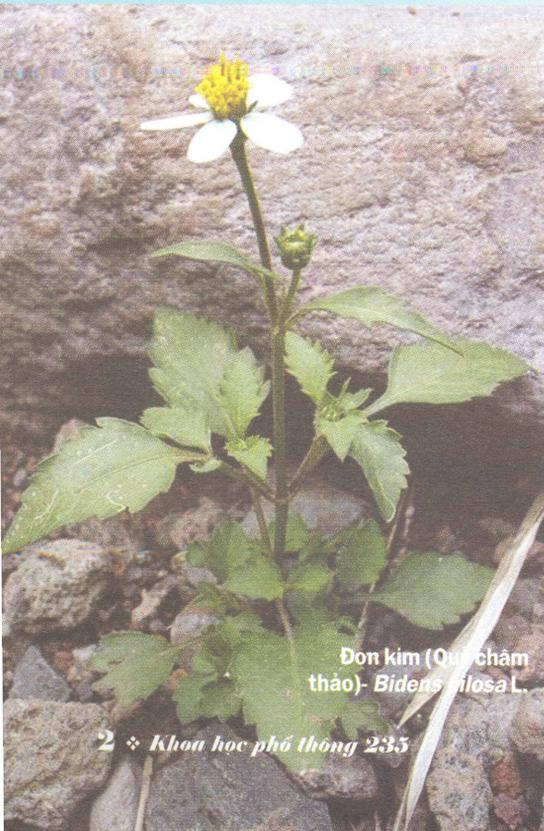
Đơn kim

Thuốc hay - dễ tìm

❖ LY. NGUYỄN NGŨ

hay ở ngọn, mọc riêng lẻ hay từng
đôi một. Trong mỗi đầu hoa, các hoa
vòng ngoài hình lưỡi màu trắng; các
hoa ở giữa màu vàng. Quả bé hình
thoi, có 2 - 3 sừng ở đầu quả như
những cái gai nhỏ, có thể móc vào
áo quần hay lông súc vật nên có thể
truyền hột đi khắp nơi một cách
nhẹ nhàng. Người dân đi đường
bị móc dính hột rồi lên xe tàu, kể cả
xe lửa... ngồi gỡ bỏ xuống... nên cây
mọc ngoài Bắc có thể được người ta
mang hột vô tình rải tận trong Nam
và qua các nước lân cận.

Còn có các loài Song nha 2 lần

Đơn kim (Quý Châm
thảo)- *Bidens pilosa* L.

kép (*Bidens bipinnata* L.), *Bidens biternata* (Lour.) Merr. & Sherff., *Bidens tripartita* L. (Song nha chẻ ba), cùng công dụng với Quý châm thảo.

Lá, ngọn non có thể dùng làm rau luộc, nấu canh... Để làm thuốc, dùng toàn cây - chỉ lấy phần trên mặt đất (gọi là *Herba Bidentis Pilosae*). Thu hái vào mùa thu, cắt toàn cây, rửa sạch, dùng tươi hay đã phơi hoặc sấy khô.

Thành phần hóa học, có pilosa glycosid anthraquinon (PGA), một ít alcaloid và phytosterin B, các sinh tố, khoáng chất...

Đơn kim chiết được PGA, có tính

kháng khuẩn, chống lại các mầm bệnh ở ruột. Những nhánh non làm thức ăn gia súc, có giá trị dinh dưỡng tốt; nhưng có chứa nhiều dầu dễ bay hơi, và có mùi khó chịu. Khảo sát nước sắc cây cỏ thô trong ống nghiệm thấy nó ức chế *Staphylococcus aureus*; nhưng không có hiệu lực với *Escherichia coli*.

Theo Đông y, Đơn kim có vị đắng, tính mát; có tác dụng thanh nhiệt giải độc (loại tiểu giải độc, làm hạ sốt), chỉ tả (cầm tiêu chảy), khử ú (làm tan ú), hoạt huyết (giúp tuần hoàn máu).

Thường dùng chữa cảm cúm, viêm não Nhật Bản, hầu họng sưng đau, viêm dạ

Quý châm thảo 2 lần kép
(Song nha 2 lần kép)-
Bidens bipinnata L.

dày - ruột, kiết lý, vàng da, viêm ruột thừa, trẻ em bị động kinh (Kinh phong), trẻ em suy dinh dưỡng (Cam tích), sốt rét, đau nhức khớp xương, các tổn thương về gân, ghe, bệnh trĩ.

Liều dùng 16 - 20 g khô hoặc 30 - 60 g tươi, sắc uống.

Mùa hè dùng Đơn kim, nấu uống phòng bệnh đường ruột.

Cụm hoa ngâm rượu, ngâm chữa nhức răng.

Dùng ngoài trị viêm mủ da, rấn độc cắn và đờn ngứa tổn thương; giã cây tươi đắp hoặc nấu nước tắm rửa.

Không dùng Đơn kim cho đàn bà, con gái đang hành kinh hoặc đang xuất huyết tử cung dù nhiều hay ít.

Đơn kim:

1. *Trị viêm đường ruột - dạ dày:* Đơn

kim tươi 40 - 80 g, sắc uống.

2. *Trúng thử (Say nắng), đau bụng, nôn mửa và tiêu chảy:* Đơn kim tươi 80 - 120 g, sắc uống. Hoặc giã nát vắt lấy nước cốt, cho vào ít muối ăn, chung cách thủy và uống lúc còn ấm.

3. *Chữa nước tiểu đục, tiểu buốt:* Đơn kim tươi 80 g, sắc uống.

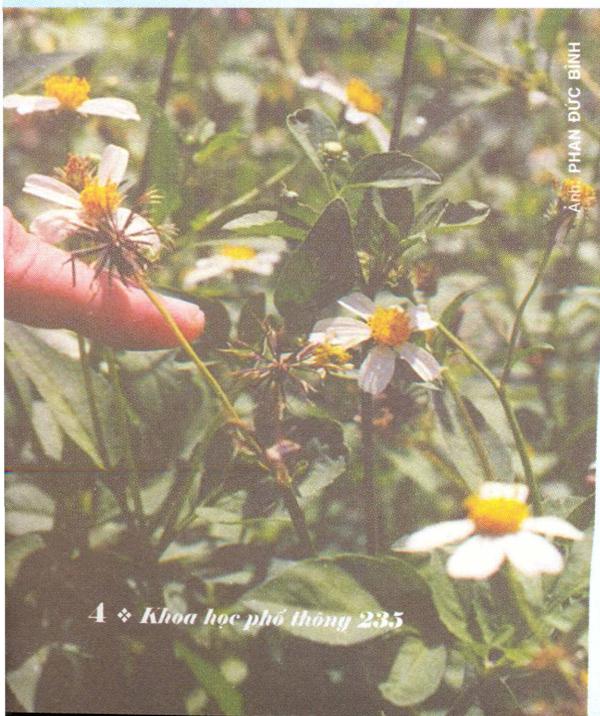
4. *Chữa viêm thanh quản cấp tính:* Đơn kim tươi 40 - 80 g giã nát vắt lấy nước cốt, thêm một ít mật ong hoặc muối ăn, rồi uống.

5. *Chữa rấn độc cắn:* Đơn kim tươi 80 - 120 g. Sắc uống hoặc giã nát vắt lấy nước cốt uống; đồng thời dùng lá tươi giã nát đắp vào vết cắn.

6. *Chữa trẻ con cam tích:* Đơn kim 20 g; Gan heo 80 - 120 g; hạt cao lương. Đầu tiên cho Đơn kim, với hạt cao lương vào nồi, thêm một bát nước to, nấu nhừ; xong cho gan heo lên trên rồi tiếp tục đun nóng. Uống nước và ăn cháo cao lương trước, sau đó mới ăn gan heo.

7. *Chữa đau lưng:* Đơn kim tươi 200 - 240 g, sắc lọc lấy nước; thêm Hồng táo 320 g; đường đen; Rượu ngon lượng thích hợp; tiếp tục đun nấu, lọc lấy hai chén, uống trong hai ngày - đun sôi thuốc và uống khi thuốc còn ấm.

8. *Chữa loét trĩ:* Đơn kim tươi 200 - 240 g; nấu nước rửa chỗ loét. ❖

Ảnh: PHAN ĐỨC BÌNH

Đơn kim (Quý châm thảo) - *Bidens pilosa* L.